

Van woe hem die richters hebben sullen

Dit syn regulen en punten die die rechteren
aen hem sellen hebben. Eerste dat sy nae
wijsheit sellen staen die mit begeerte te sue/
ken Ende so anderlinge dat si niet ongheteert en syn
van scrifte der boecken want inder litteren veel wil
heide der older beuolen is Desen is hoir officien dat
si setten statuten en edwē van ghebode des vorsten mo/
gen cundigen en dat volck daer na regieren Daer o
so seide Nayas Hij sal regneren en wijs wesen en
hi sal recht en rechtuerdicheit doen in den lande. Da/
uid seit Gherechticheit heeft aen ghesien syn aen/
sicht Dat ander is dat die rechter sal wesen gode
vruchtich en hem ontsiende Ende alle tijt voir ogen
hebben dat god wil alsulck recht weder ouer hem
setten als si gedaen hebben den menschen want in de
poeten staet gestreuen dat gheen edwē gerechtiger en
is dan die doge die een rechter selue geset heeft. Ge/
lick als men inder Roemer boeck leest Dat si hier
voirmails dat gedaen hebben. Mar nu syn die rech/
te vande lande spinwebbe daer die cleynne muggen
en vliegen in geuangen werden Ende die grote wor/
men crupen daer doer Dat derde is dat si sellen ae/
moede sueten en die ghiericheide seiden en sonderli/
ge geene gaue te otfacen vande pte wat die wise seit
Die gaue verbliden die ogen der richteren. Men leest de
richteren van Rome waren so arm datmen hoir optuacere

moſte doen mit gebeden gelde. en hoer kindere vye
geuen vande gemeenen gorde. en ſi plagen vyt holtē
of ſteuen vaten te eeten. en ſeide alle tijt. Het waer
meerre rijkdom den riken te rechten en te gebiede.
dan vanden riken rijk te werden. Die vinne de
voer deſen oude alphi in ſtont. was een cleric en no/
tarius geſet voers rechters voeten. en had in ſijne
luchterhant een ſchere. en in ſijne rechter hant een
zwoert. en aen ſijn gordel droich hi een ſcriptoir. en
op ſijn rechter oer had hi een penne. en een inſtru/
ment lach op ſijn ſchoet. Wi deſen wolde die meſter
betreiken. datte rechters moeten bij hem hebbē cle/
riken vande bloede. die vten boeken die wilcozen le/
ſen. en die vonniſſen genen vten inſtrumēten van al
len voervallende ſaken. Ende daerom hadde hi een
penne op ſijn oer geſet. en een ſcriptoir aen ſijn gor/
del. Mer dat hi in ſijn luchterhant een ſcheer had.
dat betreiken dat hi langhe pleiten en oueruloedige
ingetogen ſaken ſel kūnen af ſnide. en dat vonnis op
ſijn rechte maet ſetten en ſluten. Ende dat en
can niet weſen ſonder ſeer cloecke en ſubtile ſinnen
en ſonder mercke alle der dingē die men inden din/
geſtoel pleech te hantiren. want mit dat vterſte vō/
nis ſo werdt die waerheit vander loegen geſneden.
en die overdaet. geweld. onduchd en boosheit. van
duecht ende gerechticheit verſcheiden. Alſo dat een
ygelick ſijn ſtuck ontfaet na dat daer ſijn recht toe

seit. Mer dat hij een zweet droich in sijne hant.
 dat beteikent dat der heren knechte nellen veroul-
 gers wesen der vonnissen dier gedoesen sijn. datmē
 al mit gode besta mach. ten si datse lust hebbē iemā
 bloet te storten. en in verhoemoede iemant te belat-
 ten. die voer gode anders niet gerekent en sijn dan
 moortgijr lude Daer of gestreuen staet. dat sij geen
 deel hebben en sellen indē rike goods. Dat vjrede
 capittel is vande ridder die was als een vroom mā
 al gewapent geset op een behagelick peert. ende hij
 had een helm op sijnen hoeftē een plaet op synē borst
 ten enen schilt op synre sijden een speer onder sijnen
 armen e en zweet op sijne sijden. hantschoen ende
 spoeren ende alle ander wapen die enen ridder toebe-
 horen. Asy desen gebaer so gaf die meester te ver-
 staen. Dat gelick dat lichaem des mans mit wapē
 gestaricht ende gesiert is. So sal hi mit duechden
 ende edelle warcken gestert ende geciert worden.
 Op dat hi niet alleen indē lichaem schoen en stark
 sy. Mar oock van moede dogende sedich ende dat sta-
 et hē bet dan schoen wapen. Ghelick als die meester
 Alanus ī sinē boec enē edelē mā mit duechdē wapē
 en seit. Die vrede is sijn beenhaernis. want op de
 vrede mach mē vast staen. Die dorchsaemheit is syn
 spoeren. wāt die verdienende dueget maeket menigē
 mā dat hi wilger is. en dueget maeket mēnigen he-
 ren gebode. Gordertie reuheit is syn pauiser. want

eens mās leuen moet als een panſer van menniger
hande goeder tirenheit gebreyet weſen. Die wijs
heit is der duechden helm. want ſi ſiet verre ouer.
waerachtige geloue is ſyn ſcut en ſyn boge. Die re
de is ſyn zweert. Stantachticheit is ſyn ſchild. en
Vaste hope is ſyn peert. Vreſe is ſyn breidel. Een
drachticheit is ſyn wapentuer. Goet gerucht is ſyn
heraut. Dit ſyn die wapene des lichtes wat man die
deſe heeft aen gedaen is ſtarcker. dan die borghe be
clijmmet. is ſcoenre dan die van varwen glimmet.
Want alſo veel als een ridder mit goude buten ande
ren mānen van weerde wit betekent is zo moet hi
van duechden ouerzweemich weſen. Die meſtre
vigerius. ſeit int ridder boeck. Dat een ridder ſal
deſe punten aen hem hebben. Eerſt hi moet weſen
wijs en cloeck want menich ſtrijt en vechten die wil
meer mit wijsheiden is gewonnen. dan mit mach
ten of mit menichte van volke. Alexander de keiſer
doe hi Egipten. Caldeen en indien verwan. was
meer beſet mit wiſen riddersen dan mit ſtarcke. Hi
hadde eerſte een cleijn her. Mar weel beſocht en be
leeft bi ſynen vader. Ander warf ſo ſellen die rid
derē weſen trouwe. hoeren heer of vorſte want een
edel margarite die ſcoen blencket in dat vingerlijn
des ridders is ſculdich geloue en vaſte trouwe. Als
ten ridder ſeide de Conīck toe Deſe wonden die ic
ontſenck inde ſtrijt om dinen wille. wiſen dat ic di

eridwe mit geloue geweeft heb. Die geloue des mā
 en is niet van tongen en van woerdē mar vā waer
 helde en van warchē. Darde warf so sellen die rid
 deren vri en milde weesen hoirs goeds wāt Sene
 ca seit Die riddere verliesen cracht en moet die hoir
 hartte setten om goet te gaderē en ghelt Onder dē
 Ridderen sal alle dinck gemeen wesen van die wape
 ne Dauidt woude dē roof gelijck ghedeilt hebben
 mitten ghenen die vochtē en bi dē saecken ghebleuē
 waren Ende om die gheliker deilinge wil maecten
 hem die ridderen hoir meester en na tot hoeren Co
 nīck Vjrede warf so sellen si wesen starck niet al
 leue van lichaē dat noot is mar oec van moede wāt
 een sage onder veel vromer mānen soude veel hart
 ten weder slachtich maken Alst gheschiede bi Josu
 es tiden doe die verspiers van israhel seiden dat si
 laet van belofsten inet Winnē en mochtē wāt daer
 waren veel roesen en gpgātē in Doe wart dat volck
 veruert en en dorstē teghē die heiden niet vechten
 Daer om so en salmē ghenen saghe noch weechmoe
 digē tot ridder slaen noch te stryde setten Vjfte
 warf so sellen si welē goeder tierē en barmhartich
 op dē bedruetē want dat is die meeste seghe den ver
 wōnē te sparē en genadich te welē Mē leet dat eē le
 we niemēt ar ch en doet die voir hē neder leit Die
 edelle mannen en plegen niet vrack noch gherich te
 wesen Ghelijck als mē leet datte coenige vā israhel

plegē genadich te wesen. en hoeren ve r wōnen vi/
āden hē mitten lāde weder te geuen. Seltwerf
sellen si wesen. beschermers des gemeens volchs.
en daerom is der ridder oorde eerst geset en gecorē
dat si waken en vechten souden voerde lātmā en den
borger. dat hij sine hādwerke doen mochte. Darō
heeft oech dat volck eerst gē wilcoort. datte ridderē
riden souden. sonderlinge gesmide dragē. en sonder
linge vihe goede hebben souden. Dit is nochtāt nā ge
like alte clein loue. als si dat volck in trouwē behoe
den. beschermen. en voeruechten. Dje vinne die
voerde ridder stōt. was een smit mit sinen hamer
en tange. oer had hij bijl en auerger als een timmer/
mā. wāt die ridderescap behoef ambochscap en hād/
werck vāden hēre. om der wapene wil. hem mede
te vesten en mede te vechten. Oer behoef men tim/
mer hēde die werken te maken. en met relaers die
flote te leggē. en oer int gemeen alle ambochs hēde
moeten der ridderescap te diēste staen. Ambochs lu
de en sin niet clein te achten of te veruāden. wāt si
sin der werld vā groten node. en die ridderescap en
machse niet oerberen. Mer men moetse regghen dat
si geen pertie of twistē oer malckāder en maken.
Oer selmen scharp gesicht op hem hebben en dragē
datte geen opset en maken tegen hoer heerescap. Die
gemeen mā sine heerescap dicke vergā. mer soude hi
die last ende die sorge vāden gemeent goede dragen.

hij soude sijn oude leuen kiezen en den heerſcap becla-
 gen. Dese werclude of bozgere ſellen alle tijt ge-
 hoorſam weſen en onderdaen hoerre oeuverſter gebo-
 den en die niet cleynachten noch verſinade want ſi
 niet al die ſaken weten waerom dat ſe geboden ſijn.
 Ende ſi ſellen in vtinge als in reifen mit hoeren he-
 re niet pijnlic weſen noch vimmermeer twiſt of cla-
 ge hebben want daer hoort veel toe die al dijnck ſal
 beſorgen en die ongeteinde gemeente beſtuere en
 daarom ſal die maerſcalek des hers ſetten millena-
 rios centenarios quinquagenarios dat is. Ridde-
 re die ſommege onder hem hebbē ſellen duſent mā
 en ſommege hondert man ſommege vijfſich man
 en alſo voert want die dingen en moegen niet onge-
 ſicht weſen. Dat vijfte capittel is vanden rock.

Capitulum quintum

dat is vanden droſſaten baliuwen en amptluden.
 Dye was aldus vytgemaect. Een ridder behangē
 mit enen bonten mantel en een roede in ſijne hant
 en des heren zegel in ſijn ander hant en ſat op enen
 wagen en ſijn knechten liepen voer hem. Wij deſe
 man woude die meiſter betiikenē des coenincs vi-
 cariū of ſinen beueelre want die coeninc mit ſijns
 ſelfs lijf in al ſinen landē altyt niet weſen en mach.
 Dairō iſt noot dat hi beuelinge doe die vā ſijne we-
 gen dat volck regire. Alſo dede coenick Pharaο die
 Joſeph maectē heer vā egiptē dat hoern te verga-
 derē in coenincs ſtuere en ſat op enē wagē en dede

alle sijn heerſcap voer hem knyeleñ Ende hi gaf hē
sijn vingerlijñ a sijn hant en beual dat niemant hant
noch voet sonder sijnen oerloue rueren en moſt in al
le dē lande van Egypten. Dese amptlude sellen we
sen weerdige lude en māne vā geboorte en vromich
heide. wāt als die here aen slechten ſnoeden luden si
ne grote dingen wil beuelen. so wert des heren ghe/
bot dicke verſmaet. en sine ſtaet veronweerd. wāt
so des heren raet is. daer na pleechmen den here te
geliken en te weerdijren. Als Seneca ſeit. Eens o/
genadichs of ongerechtichs conincks dienres. sijn
alle ſnekers. en meer moegen si heten sine verſpije
ers of veruolgers dan sine dienſtlude. Gelijck als
die keiſer Augustus ſeide. Als die coninck is. al/
ſulke sijn sine dienres. Daerom ſel een heer ſetten
goede eerbaer māne toe amptluden. Ende dat betri
kent datte Kock mit enen mātel ombehangen was
Mer dat hij op enen wagen geſeten was. beduyet.
dat hij die beuelinge vā sine lāde omme varen ſel. te
ſien en vernemen ſleuen der luden. wat vermoeden
si in hoerē herē dragē. Hij ſel ſien dat die lāde gebou
wet werde. en ſtrate en wege daer in sijn. en hij ſal
merke waer die ingāge vāden lāde sijn. daer ſal hij
ſlote en veſte leggen. en bouen al ſel hij ſines heren
huys beſorgē. Gelijck als Salomō geſet hadde die
hem in ſekeren tide coſt en koern ouerſeindē. Mer
dat hij hadde des heren zegel of sijn vinggerlijñ aen

sinre hant. beduyet dē ambochs mā. die sine gebode
 alleen doet vā sines herē wille en beuelinge. Ende
 dat sal hij doen in alsulker ma te. als hiet vermoet
 sinen here te wille. en des lādes orbaer te wesen. en
 niet als Amā die tirā. dies coenincs Alsuerus vin
 gerling hadde. en allet iordſche volck woude dodē.
 dat des coenincs meininge niet en was. Ende daer
 om werd hij seluē mit seue sine kindē aen eenre bal
 ken gehāgen. Die vinne die voerdē Kock stōd.
 was een mā. en hadde in sine hant een couter vāder
 ploech. daer mē tlāt mede pleech om te herē. en in si
 ne āder hāt had hij een zweep. daer men die vee of
 quicke mede pleech te driuen. en aen sine gordel hie
 ren hake of een aerſe. daer men bomen mede te snoi
 en pleecht. Bij desen man woude die meister ver
 staen geuen. die ackerlude. hoer werck en hoer leuē
 Als si dat lant bouwden en eren. daerom vuerde hi
 die couter vander ploech. Ende dat si die beestē vee
 of quick vueden. daerom so voerde hij die zweep. en
 dat si houē en bomen oefenen. en die vruchten ver
 gaderen. daerom so vuerde hij die aerſe. die hij an si
 nen gordel hadde gehangen. Voertmeer so hoe
 ren drierlepe merkelike punten totten laantman of
 ackerluden. Dat eerste punt dat den ackerludē
 of den laantman toebehoert is. dat hij geloue hebbē
 sel an god. die die vrucht geeft en alle ijelike gorde
 ons verleent van sijner grondeloser genadē. Daerō

fel die ſātmā alle tijt gode daer voer vā hēn . en ſine
ricnde geerne geuen . en dat alrebeſte gode of ſeren
als Abel Abaems ſone dede . en daerom was hij
gode behagelick . en god ontfenck ſinen dienſt en of
fer . Dat āderde pūt is . dat hij geerne ſel na ewe
na reden en zerden willen leuen . wāt om dat die lāt
enā niet gemeenlick biden volck comē en mach . ſo is
hij ogetrigijrt vā wāleedē . en gemeenlick vā gelate
hijrom ſal hij hem geerne laten wjſen en raden vā
ſine heerſcap daer hij ōder is geſeten . en niet eēſin
lich en verkeert weſen in ſine goetdūcken . mer alle
tijt ſine ouerſte eeren en die ōtſien . om hoer gena
de te verweruē . wāt wert hij vā ſinen lāt heer niet
geacht en verſocht . ſo wert hi als een veriaecht wjlt
dat die minſchen ſchuwet . Derdewerf ſo ſal hij in
ſcherē tidē des iaers ſine wercke niet verjūmē om
heet of cout weder ſine wercke achterlaten . ende dē
ken althijt dat die arbept heplich is en vā gode geſe
gent . en dat hij tot arbeidē geboren is en verſien . en
op troiſt dat na goede arbeide eē beter vrucht gewō
nen wert . Gelijck als Joſephus ſcrijft vā Noe . dat
hij wilde rācken vāt die hij mit groter arbeit inder
erde plātede tot enen wijngaert mit vjrrre gedijrtē
bloede . als mit eēs lammes bloet . mit eens leuen
bloet . mit eens verkens bloet . ende mit reure apen
bloet . Op dat die bitterheit van deſen rancken ge
wandelt mochte werden . Ende doe Noe die vrucht

smakede. en die natuer des wijus niet en wiste. So
wert hij dronken. en lach naect in sijne tenten. daer
hem Cam syn wien bespottede. Aldus sel hem de
lantman verhoegen. dat hij van sinen swaren arbeit
de ouermids der vruchten vertroest en verbljiet sel
worden. Mer hem boert te dencken. dat hij hem be
ware van dronkenscap. want die wandelt de dranc
ker na wyse der vier dieren Die sulke wardē sacht
moedich ende simpel als een lam. Die sulke wardē
homoedich toernich ende gram. als een leuwe Die
sulke wardē traech slumerich en lac. als een swijn
Die sulke warden gemeenlick spillick gecklick. als
een aep. wat aensicht dat die drōcke minsche van de
sen drie aen neemt. so ontgaet hi syn minschelike
wyse en redelike tucht Ende mach dan mit rechte
een beeste genoemt warden. Nu volgt hier na
hoemen dat scaekspul speelde mit synen gange ende
wat dat beduyt ende wat sinnes dat die meester de
Coninck daer mede gaf te verstaen dat is mi hier
te laet te scriuen ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣ ♣

Vander Ridder oerde en manijr der edelre mānen

De ridder oerde en manijr der eedel
re mannen leuen wil ic na des kepers
staet beschriuen Het is leider waer dat
in deser tijdt die Ridderlike eer wart
versuynt en nadē halflach latē after bliue alle die